

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.І. ПИРОГОВА

СУЧАСНА СТОМАТОЛОГІЯ
(назва навчальної дисципліни)

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
навчальної дисципліни
з підготовки доктора філософії
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

галузі знань 22 Охорона здоров'я
(шифр і назва галузі знань)
спеціальності 221 Стоматологія
(код і найменування спеціальності)
мова навчання українська, англійська

2022 рік
Вінниця

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, відділ аспірантури, докторантури

РОЗРОБНИКИ:

д.мед.н, професор закладу вищої освіти Марія ШІНКАРУК-ДИКОВИЦЬКА,
к.мед.н, доцент закладу вищої освіти Наталія ГАДЖУЛА.

Обговорено на засіданні кафедри терапевтичної стоматології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова та рекомендовано до затвердження на центральній методичній раді / науковій комісії

“29” квітня 2022 року, протокол № 12

Затверджено на центральній методичній раді / науковій комісії
“24” травня 2022 року, протокол № 7

Тема 1. Поняття естетики та естетичної реставрації зубів. Показання та протипоказання до прямої та непрямой реставрації зубів. Аналіз посмішки

На занятті особлива увага аспірантів буде звернена на вивчення естетичних критеріїв посмішки, основні методи клініко-лабораторних обстежень зубів в естетичній стоматології, сучасні підходи до реставрації анатомічної форми зубів. Аспірантами будуть набуті практичні навички з планування побудови реставрацій, відповідно до клінічної ситуації після едодонтичного лікування. Визначення доцільності виконання прямих реставрацій після ендодонтичного лікування. Будуть розглянуті інструменти та аксесуари для виконання потрібних маніпуляцій. Детально розглянуто системи та протоколи фінішної обробки зубів. Демонстрація тематичного хворого.

Знати:

1. Основні поняття естетичної стоматології.
2. Естетичні критерії посмішки.
3. Біометричні методи дослідження зубів.
4. Аналіз естетики обличчя та вихідної клінічної ситуації при плануванні реставрації зуба.
5. Показання та протипоказання до прямої реставрації фронтальної та бокової групи зубів.
6. Переваги та недоліки прямої реставрації зубів.

Вміти:

1. Проводити діагностику для вибору найкращого методу реставрації у даній клінічній ситуації.
2. Проводити пряму реставрацію на фантомах.
3. Проводити техніку класичного препарування.

Література:

1. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч.закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
2. Нідзельський М. Я. та співав. Естетичні акценти стоматології. «Нова книга», Вінниця., 2016.
3. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
4. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
5. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
6. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
7. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
8. Шундрик М.А., Марченко І.Я., Назаренко З.Ю. Воспаление периодонта [Текст]: учеб. пос. по терап. стоматологии / Шундрик М.А., Марченко І.Я., Назаренко З.Ю.; ВГУЗУ «УМСА». – Полтава: ООО «АСМІ», 2018. – 294 с.
9. Боттакіарі С. Композиційні інкрустації та накладки: структурний, пародонтальний та ендодонтичний аспекти. Мілан, Італія: Quintessenza Edizioni; 2016 р.

10. Operative Dentistry. Endodontics: in 2 volumes. Volume 1: textbook edited by Prof. A.V. Borysenko / M.Yu. Antonenko, L.F. Sidelnikova, O.F. Nesyn et al. – 2nd edition, 2020, 384 p. ISBN: 978-617-505-788-9.
11. Sturdevant's Art and Science of Operative Dentistry / 7th Edition, ed. by Ritter DDS MS, V. Andre, Elsevier Health Sciences, 2018.
12. <https://www.nejadinstitute.com/what-is-biomimetic-dentistry/>
13. <https://www.dental-tribune.com/clinical/anatomic-stratification-technique-for-lifelike-anterior-composites/>

Тема 2. Мікрорельєф зубів. Естетичні властивості зуба. Оптичні властивості емалі та дентину. Особливості визначення кольору зубів в кабінеті стоматолога. Побудова плану лікування. Фотопротокोल. DSD – цифровий дизайн посмішки. Діагностика

Заняття присвячено вивченню основних методів оцінки естетичних характеристик кольору зубів, методам оцінки естетичних характеристик ширини зубів, оцінці естетичних характеристик форми зубів, макро- та мікрорельєфу зубів, оптичним методам дослідження зубів. Буде проведено розбір клінічних ситуаційних завдань, складання плану раціонального лікування, ведення пацієнтів з використанням фото-протоколу, визначення етапів проведення смайл-дизайну, використання методик лікування залежно від клінічної ситуації задля досягнення високо-естетичного результату. Принципи роботи з комп'ютерною програмою "CariTest" для визначення рівнів інтенсивності карієсу або резистентності емалі зубів до карієсу, а також програмою «UniqSerph» для визначення індивідуальних нормальних цефалометричних показників зубощелепної системи.

Знати:

1. Основні методи клініко-лабораторних обстежень зубів в естетичній стоматології.
2. Основні поняття макро- та мікрорельєфу зубів.
3. Оптичні методи дослідження зубів.
4. Методи оцінки естетичних характеристик ширини зубів.
5. Методи оцінки естетичних характеристик форми зубів.
6. Основні формуючі елементи зубів. Зовнішній контур. Цервікальний профіль. Ріжучий край. Проксимальні трикутники. Хайлайти. Макрорельєф. Текстура.
7. Основні характеристики кольору зубів. Яскравість. Хроматичність. Інтенсивність. Характеризація. Опалесценція.

Вміти:

1. Вміти відрізняти різні групи зубів верхньої щелепи.
2. Вміти моделювати зуби верхньої щелепи.
3. Визначати колір за допомогою шкали VITA.
4. Вміти проводити фотографування у різних проекціях.
5. Вміти складати план лікування.
6. Аналізувати отримані дані фото та цифрового протоколу.

Література:

1. Борисенко А.В. Композиционные пломбировочные и облицовочные материалы в стоматологии / А.В. Борисенко, В.П. Неспрядько. – К.: ВСИ «Медицина», 2015. – 320с.
2. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч.закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
3. Нідзельський М. Я. та співав. Естетичні акценти стоматології. «Нова книга», Вінниця, 2016.

4. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
5. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
6. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
7. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
8. Шундрик М.А., Марченко И.Я., Назаренко З.Ю. Воспаление периодонта [Текст]: учеб. пос. по терап. стоматологии / Шундрик М.А., Марченко И.Я., Назаренко З.Ю.; ВГУЗУ «УМСА». – Полтава: ООО «АСМИ», 2018. – 294 с.
9. Боттакіарі С. Композиційні інкрустації та накладки: структурний, пародонтальний та ендодонтичний аспекти. Мілан, Італія: Quintessenza Edizioni; 2016 р.
10. Operative Dentistry. Endodontics: in 2 volumes. Volume 1: textbook edited by Prof. A.V. Borysenko / M.Yu. Antonenko, L.F. Sidelnikova, O.F. Nesyn et al. – 2nd edition, 2020, 384 p. ISBN: 978-617-505-788-9.
11. Sturdevant's Art and Science of Operative Dentistry / 7th Edition, ed. by Ritter DDS MS, V. Andre, Elsevier Health Sciences, 2018.
12. <https://www.nejadinstitute.com/what-is-biomimetic-dentistry/>
13. <https://www.dental-tribune.com/clinical/anatomic-stratification-technique-for-lifelike-anterior-composites/>

Тема 3. Сучасні реставраційні техніки: біоміметична, біламінарна та стратифікаційна. Переваги та недоліки. Техніка проведення прямої реставрації різних груп зубів

На занятті особлива увага аспірантів буде приділена вивченню біоміметичного напрямлення у відновній стоматології, основним принципам методу стратифікації, біламінарному методу дентального відновлення, особливостям реконструкції та трансформації зубів. Аспіранти оволодіють методиками естетичного моделювання різців, ікол, премоларів і моларів, засвоять методикою тунельної реставрації та мінімально інвазивної реставрації.

Знати:

1. Філософію біоміметичного напрямлення у відновній стоматології.
2. Поняття стратифікаційного підходу до реставрації зубів.
3. Біламінарну методику дентального відновлення.
4. Основні концепції реставрації передніх зубів.
5. Особливості реставрації зубів.
6. Покази та протипокази до реставрацій.
7. Етапи реставрації порожнин I-V класів за Блеком.
8. Особливості реконструкції зубного ряду та трансформації зубів.
9. Особливості реставрації при проведенні мінімально інвазивного препарування та тунельного препарування.

Вміти:

1. Провести реставрацію зубів верхньої та нижньої щелеп.
2. Проводити оцінку якості реставрації.
3. Аналізувати чинники, які впливають на якість проведення естетичної реставрації.

Література:

1. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч.закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
2. Нідзельський М. Я. та співав. Естетичні акценти стоматології. «Нова книга», Вінниця., 2016.
3. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
4. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
5. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
6. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
7. Шундрик М.А., Марченко І.Я., Назаренко З.Ю. Воспаление периодонта [Текст]: учеб. пос. по терап. стоматологии / Шундрик М.А., Марченко И.Я., Назаренко З.Ю.; ВГУЗУ «УМСА». – Полтава: ООО «АСМИ», 2018. – 294 с.
8. Боттакіарі С. Композиційні інкрустації та накладки: структурний, пародонтальний та ендодонтичний аспекти. Мілан, Італія: Quintessenza Edizioni; 2016 р.
9. Operative Dentistry. Endodontics: in 2 volumes. Volume 1: textbook edited by Prof. A.V. Borysenko / M.Yu. Antonenko, L.F. Sidelnikova, O.F. Nesyn et al. – 2nd edition, 2020, 384 p. ISBN: 978-617-505-788-9.
10. Sturdevant's Art and Science of Operative Dentistry / 7th Edition, ed. by Ritter DDS MS, V. Andre, Elsevier Health Sciences, 2018.
11. <https://www.nejadinstitute.com/what-is-biomimetic-dentistry/>
12. <https://www.dental-tribune.com/clinical/anatomic-stratification-technique-for-lifelike-anterior-composites/>

Тема 4. Художня реставрація фронтальної та бокової групи зубів сучасними композиційними матеріалами. Комп'ютерне моделювання посмішки. Вініри в стоматології

Сучасні композитні матеріали. Наноккомпозити. Ормокери. Склад, властивості, переваги і недоліки, технологія застосування. Вибір матеріалу для проведення високоестетичних художніх реставрацій прямим методом, вимоги до пломбувальних матеріалів. Вибір адгезивної системи, в залежності від клінічної ситуації. Етапи адгезивної підготовки. Основні критерії якісної обробки реставрацій. Вивчення методів відновлення зубів після ендодонтичного лікування; відновлення депульпованих зубів кор-композитами; методи реставрації депульпованих зубів безштифтовим методом із застосуванням фотокомпозитів; методика реставрації зубів із застосуванням волоконного армування, алгоритм застосування скловолоконних штифтів у техніці прямої реставрації зубів. На занятті увага буде приділена комп'ютерному моделюванню посмішки, поняттю суглобово-м'язового та зубо-альвеолярного статусу. Особлива увага буде приділена естетиці зубів: колір та формоутворюючі елементи. Мікрореставрація та смайл-дизайн. Питання композитних вінірів. Важливість оклюзійної карти зуба при реставрації бокової групи зубів. Обговорені основні етапи фотопротоколу, для діагностики та планування лікування. Wax-up і mock-up. Використання DSD-методики. Буде представлена

класифікація показань для застосування непрямих композитних вінірів Паскаль Маньє.
Питання класичного препарування та мікропрепарування під керамічні вініри.

Знати:

1. Сучасні композитні матеріали для виконання високо естетичних реставрації бокової і фронтальної групи зубів.
2. Етапи відновлення депульпованих зубів.
3. Особливості застосування кор-композитів.
4. Переваги та недоліки різних методів постендодонтичного відновлення.
5. Сучасні методи моделювання дизайну посмішки.
6. Покази та протипокази до непрямой реставрації зубів.
7. Переваги та недоліки прямої реставрації зубів.
8. Вимоги до препарування зубів під непрямі керамічні реставрації.
9. Методика проведення цифрового фотопротоколу.
10. DSD-методика, Mock-up та Wax-up.
11. Основні клінічні та лабораторні етапи виготовлення вінірів.

Вміти:

1. Скласти фотопротокол лікування. Працювати з лицевою дугою.
2. Скласти план лікування, використовуючи пряму реставрацію, непряму реставрацію, керамічні вініри.
3. Провести реставрацію депульпованого зуба із застосуванням фото композиту без штифтовим методом.
4. Провести реставрацію депульпованого зуба із застосуванням волоконного армування.
5. Провести реставрацію депульпованого зуба із застосуванням скловолоконного штифта.
6. Проводити техніку класичного препарування та мікропрепарування під керамічні вініри.

Література:

1. Борисенко А.В. Композиционные пломбировочные и облицовочные материалы в стоматологии / А.В. Борисенко, В.П. Неспрядько. – К.: ВСИ «Медицина», 2015. – 320с.
2. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч.закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
3. Нідзельський М. Я. та співав. Естетичні акценти стоматології. «Нова книга», Вінниця., 2016.
4. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
5. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
6. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
7. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.

8. Шундрик М.А., Марченко И.Я., Назаренко З.Ю. Воспаление периодонта [Текст]: учеб. пос. по терап. стоматологии / Шундрик М.А., Марченко И.Я., Назаренко З.Ю.; ВГУЗУ «УМСА». – Полтава: ООО «АСМИ», 2018. – 294 с.
9. Боттакіарі С. Композиційні інкрустації та накладки: структурний, пародонтальний та ендодонтичний аспекти. Мілан, Італія: Quintessenza Edizioni; 2016 р.
10. Operative Dentistry. Endodontics: in 2 volumes. Volume 1: textbook edited by Prof. A.V. Borysenko / M.Yu. Antonenko, L.F. Sidelnikova, O.F. Nesyn et al. – 2nd edition, 2020, 384 p. ISBN: 978-617-505-788-9.
11. Sturdevant's Art and Science of Operative Dentistry / 7th Edition, ed. by Ritter DDS MS, V. Andre, Elsevier Health Sciences, 2018.
12. <https://www.nejadinstitute.com/what-is-biomimetic-dentistry/>
13. <https://www.dental-tribune.com/clinical/anatomic-stratification-technique-for-lifelike-anterior-composites/>

Тема 5. Клініка, діагностика, диференційна діагностика гострих, хронічних і загострених хронічних форм пульпіту. Лікування пульпіту біологічним, ампутаційним, екстирпаційним та комбінованим методами

Заняття присвячено симптоматиці пульпіту, больовому синдрому при пульпіті. Будуть детально розглянуті основні та додаткові методи діагностики пульпіту. Акцентуація уваги аспірантів на диференційній діагностиці різних форм пульпіту; клінічних проявах пульпіту в залежності від патоморфологічних змін, перебігу запалення. Загострені форми пульпіту.

На занятті аспірантам буде висвітлено сучасні підходи до лікування пульпіту залежно від форми, віку, наявності супутньої патології тощо. Біологічний (консервативний) метод лікування пульпіту як метод, направлений на зняття запалення в пульпі за допомогою лікарських препаратів і методів фізіотерапії без подальшого видалення судинно-нервового пучка. Хірургічні методи лікування пульпіту (вітальної ампутації та екстирпації) направлені на часткове або повне видалення пульпи. Покази та протипокази. Послідовність та особливості етапів лікування. Обґрунтування вибору засобів. Можливі ускладнення.

Знати:

1. Анатомо-гістологічну будову зуба, механізм виникнення больової чутливості у пульпі.
2. Іннервацію щелепно-лицевої ділянки.
3. Основні та додаткові методи діагностики різних форм пульпіту.
4. Клініко-діагностичні ознаки гострих, хронічних та загострених хронічних форм пульпіту.
5. Диференційну діагностику гострих, хронічних та загострених хронічних форм пульпіту.
6. Покази та протипокази до лікування пульпіту консервативним методом.
7. Покази та протипокази до лікування пульпіту хірургічними методами.
8. Покази та протипокази до лікування пульпіту комбінованим методом.
9. Медикаментозні засоби та особливості їх застосування при лікуванні пульпітів.

Вміти:

1. Діагностувати та проводити диференційну діагностику пульпіту.
2. Проводити термодіагностику.
3. Проводити електроодонтодіагностику.
4. Призначати метод лікування пульпіту в залежності від форми, перебігу та загального стану організму.
5. Обґрунтувати вибір методу лікування пульпіту.

6. Вміти застосовувати основний стоматологічний інструментарій/матеріали, використовувати стоматологічне обладнання та виконувати стоматологічні маніпуляції в терапевтичній стоматології при:
- ампутації пульпи постійних зубів;
  - екстирпації пульпи постійних зубів;
  - інструментальній обробці кореневих каналів зубів;
  - накладанні одонтотропних паст;
  - накладанні та видаленні тимчасових пломб та герметичних пов'язок при лікуванні пульпіту;
  - пломбуванні кореневих каналів зубів різними методиками та матеріалами.

Література:

1. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
2. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.: за ред. А.В. Борисенка. - К. : ВСВ «Медицина», 2017. – 664 с.
3. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
4. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч. закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
5. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
6. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
7. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
8. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
9. Шундрик М.А., Марченко І.Я., Назаренко З.Ю. Воспаление периодонта [Текст]: учеб. пос. по терап. стоматологии / Шундрик М.А., Марченко И.Я., Назаренко З.Ю.; ВГУЗУ «УМСА». – Полтава: ООО «АСМІ», 2018. – 294 с.
10. Dental caries. Pulpitis. Apical periodontitis. Oral sepsis: a textbook / M. Yu. Antonenko, Yu.G. Romanova, S. A. Shnyder [et.al.]; ed. by A.V. Borysenko. – Odessa: Astro, 2015. – 314 p.
11. Боттакіарі С. Композиційні інкрустації та накладки: структурний, пародонтальний та ендодонтичний аспекти. Мілан, Італія: Quintessenza Edizioni; 2016 p.
12. Operative Dentistry. Endodontics: in 2 volumes. Volume 1: textbook edited by Prof. A.V. Borysenko / M.Yu. Antonenko, L.F. Sidelnikova, O.F. Nesyn et al. – 2nd edition, 2020, 384 p. ISBN: 978-617-505-788-9.
13. Sturdevant's Art and Science of Operative Dentistry / 7th Edition, ed. by Ritter DDS MS, V. Andre, Elsevier Health Sciences, 2018.

Тема 6. Знеболення в стоматології. Сучасні методи інструментальної та медикаментозної обробки кореневої системи. Новітні технології пломбування системи кореневих каналів

Знеболення на прийомі лікаря-стоматолога терапевта. Сучасні засоби та методи знеболення. Показання та протипоказання до знеболення. Ін'єкційне та неін'єкційне місцеве знеболення. «Премедикація» як медикаментозна підготовка пацієнта до лікувальних маніпуляцій, направлена на зменшення страху перед лікуванням і зниження рівня психо-емоційної напруги. Групи анестетиків, механізм дії, порівняльна характеристика щодо ефективності та токсичності. Невікладні стани, перша допомога.

Будуть розглянуті новітні методики інструментальної обробки кореневих каналів при пульпіті та періодонтиті, видалення змазаного шару, хімічне розширення системи кореневих каналів. Методи обробки інструментально непрохідних кореневих каналів: медикаментозні засоби для хімічного розширення, муміфікації та імпрегнації. Депофорез кореневих каналів; недоліки та можливі ускладнення. На теоретично-практичному занятті, аспірантам будуть висвітлені особливості лікування пульпітів та періодонтитів, труднощі які можуть з'явитися у лікаря-стоматолога-терапевта. Серед них необхідно виділити вузькі викривлені кореневі канали, з великою кількістю відгалуджень, складнощі у лікуванні раніше неякісно лікованих зубів.

Знати:

1. Анатомо-гістологічну будову зуба, механізм виникнення больової чутливості у пульпі.
2. Іннервацію щелепно-лицевої ділянки.
3. Методики премедикації.
4. Анестетики, механізм їх дії.
5. Загальні види знеболення.

Вміти:

1. Визначати показання для проведення загального знеболення при лікуванні хворого з пульпітом.
2. Проводити неін'єкційне знеболення при лікуванні хворого з пульпітом.
3. Призначати за показаннями і проводити ін'єкційне знеболення, враховуючи основний та супутній діагноз пацієнта.
4. Виконати аплікаційне, інфільтраційне, провідникове знеболення та електрознеболення.
5. Призначати за показаннями препарати для проведення премедикації.
6. Надати долікарську та лікарську допомогу при невідкладних станах.

Література:

1. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
2. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.: за ред. А.В. Борисенка. - К. : ВСВ «Медицина», 2017. – 664 с.
3. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
4. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч. закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
5. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.

6. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
7. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонція”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
8. Шундрик М.А., Марченко И.Я., Назаренко З.Ю. Воспаление периодонта [Текст]: учеб. пос. по терап. стоматологии / Шундрик М.А., Марченко И.Я., Назаренко З.Ю.; ВГУЗУ «УМСА». – Полтава: ООО «АСМИ», 2018. – 294 с.
9. Dental caries. Pulpitis. Apical periodontitis. Oral sepsis: a textbook / M. Yu. Antonenko, Yu.G. Romanova, S. A. Shnyder [et.al.]; ed. by A.V. Borysenko. – Odessa: Astro, 2015. – 314 p.
10. Operative Dentistry. Endodontics: in 2 volumes. Volume 1: textbook edited by Prof. A.V. Borysenko / M.Yu. Antonenko, L.F. Sidelnikova, O.F. Nesyn et al. – 2nd edition, 2020, 384 p. ISBN: 978-617-505-788-9.
11. Боттакіарі С. Композиційні інкрустації та накладки: структурний, пародонтальний та ендодонтичний аспекти. Мілан, Італія: Quintessenza Edizioni; 2016 p.
12. Sturdevant's Art and Science of Operative Dentistry / 7th Edition, ed. by Ritter DDS MS, V. Andre, Elsevier Health Sciences, 2018.

Тема 7. Клініка, діагностика, диференційна діагностика гострих, хронічних і загострених форм періодонтиту. Значення рентгенологічного методу діагностики

Заняття висвітлює сучасні уявлення про етіологію та патогенез періодонтитів. Патоморфологічні та патофізіологічні зміни тканин періодонту при запаленні, залежно від форми періодонтиту. Акцентуватиметься увага аспіранта на симптоматиці періодонтиту, особливостях больового синдрому, перебігу захворювання, його клінічних проявах. Будуть детально розглянуті основні та додаткові методи діагностики гострих, хронічних і загострених форм періодонтиту. Внутрішньосиндромна диференційна діагностика різних форм періодонтиту. Симптоми І.Г. Лукомського, тремтіння вестибулярної стінки альвеоли, прихованої гіперемії, Дюпюїтрена. З аспірантами будуть розглянуті рентгенограми та їх інтерпретація. Увага буде приділена аналізу рентгенологічних змін в періапикальних тканинах при періодонтиті та їх діагностичному значенню.

Знати:

1. Етіологію, патогенез, патоморфологію при різних формах періодонтиту.
2. Частоту виникнення запальних процесів щелепно-лицевої ділянки.
3. Основні та додаткові методи обстеження хворих на періодонтит.
4. Клінічні прояви в залежності від патоморфологічних та патофізіологічних змін.

Вміти:

1. Пояснювати клінічні прояви різних форм періодонтиту в залежності від патоморфологічних змін в періапикальних тканинах.
2. Аналізувати результати основних та додаткових методів обстеження.
3. Проводити диференційну діагностику періодонтитів.
4. Провести клінічне обстеження пацієнта з хронічним періодонтитом.
5. Аналізувати рентгенологічні ознаки змін в періапикальних тканинах та їх діагностичне значення.

Література:

1. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.

2. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.: за ред. А.В. Борисенка. - К. : ВСВ «Медицина», 2017. – 664 с.
3. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
4. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч. закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
5. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
6. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
7. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
8. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
9. Шундрик М.А., Марченко І.Я., Назаренко З.Ю. Воспаление периодонта [Текст]: учеб. пос. по терап. стоматологии / Шундрик М.А., Марченко І.Я., Назаренко З.Ю.; ВГУЗУ «УМСА». – Полтава: ООО «АСМІ», 2018. – 294 с.
10. Dental caries. Pulpitis. Apical periodontitis. Oral sepsis: a textbook / M. Yu. Antonenko, Yu.G. Romanova, S. A. Shnayder [et.al.]; ed. by A.V. Borysenko. – Odessa: Astro, 2015. – 314 p.
11. Operative Dentistry. Endodontics: in 2 volumes. Volume 1: textbook edited by Prof. A.V. Borysenko / M.Yu. Antonenko, L.F. Sidelnikova, O.F. Nesyn et al. – 2nd edition, 2020, 384 p. ISBN: 978-617-505-788-9.
12. Боттакіарі С. Композиційні інкрустації та накладки: структурний, пародонтальний та ендодонтичний аспекти. Мілан, Італія: Quintessenza Edizioni; 2016 р.
13. Sturdevant's Art and Science of Operative Dentistry / 7th Edition, ed. by Ritter DDS MS, V. Andre, Elsevier Health Sciences, 2018.

Тема 8. Сучасні методи та технології лікування періодонтитів

Заняття присвячене особливостям механічної та медикаментозної обробки кореневих каналів при лікуванні періодонтитів. Будуть розглянуті сучасні техніки інструментальної обробки системи кореневих каналів при періодонтиті. Принципи лікування, послідовність та особливості етапів лікування, антидот-терапія. Невідкладна допомога. Методи впливу на заапикальне вогнище інфекції. Методи обробки інструментально непрохідних кореневих каналів: медикаментозні засоби для хімічного розширення, муміфікації та імпрегнації. Депофорез кореневих каналів; недоліки та можливі ускладнення. Помилки та ускладнення при ендодонтичному лікуванні. Профілактика та способи усунення. Увага приділена вибору методу лікування періодонтиту залежно від форми, перебігу запального процесу, аналізу причин виникнення помилок та ускладнень при діагностиці та лікуванні періодонтиту, методах їх запобігання та усунення.

Знати:

1. Сучасний ендодонтичний інструментарій.

2. Техніки механічної обробки кореневих каналів.
3. Групи медикаментозних засобів для роботи в кореневих каналах.
4. Можливі ускладнення при лікуванні періодонтитів та методи їх попередження.

Вміти:

1. Проводити внутрішньосиндромну та позасиндромну диференційну діагностику періодонтитів.
2. Інтерпретувати результати рентгенологічного дослідження.
3. Проводити поетапне лікування періодонтитів залежно від форм.
4. Надавати невідкладну допомогу.
5. Аналізувати причини виникнення помилок та ускладнень при діагностиці та лікуванні періодонтиту, знати методи їх запобігання та усунення.

Література:

1. Николишин А.К. Современная эндодонтия практического врача / А.К. Николишин. – Полтава: Дивосвіт, 2017. – 232 с.
2. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
3. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч. закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
4. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
5. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
6. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
7. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
8. Шундрик М.А., Марченко І.Я., Назаренко З.Ю. Воспаление периодонта [Текст]: учеб. пос. по терап. стоматологии / Шундрик М.А., Марченко И.Я., Назаренко З.Ю.; ВГУЗУ «УМСА». – Полтава: ООО «АСМИ», 2018. – 294 с.
9. Operative Dentistry. Endodontics: in 2 volumes. Volume 1: textbook edited by Prof. A.V. Borysenko / M.Yu. Antonenko, L.F. Sidelnikova, O.F. Nesyn et al. – 2nd edition, 2020, 384 p. ISBN: 978-617-505-788-9.
10. Kinane, D. F., Stathopoulou, P. G., & Papapanou, P. N. 2017. Periodontal diseases. Nature Reviews Disease Primers, 3(1), P. 1-14.
11. Боттакіарі С. Композиційні інкрустації та накладки: структурний, пародонтальний та ендодонтичний аспекти. Мілан, Італія: Quintessenza Edizioni; 2016 р.
12. Sturdevant's Art and Science of Operative Dentistry / 7th Edition, ed. by Ritter DDS MS, V. Andre, Elsevier Health Sciences, 2018.

Тема 9. Генералізований пародонтит. Пародонтоз. Загальні ознаки захворювання. Клініка, діагностика, диференційна діагностика. Загальна фармакотерапія. Методи усунення гіперестезії зубів

Будуть розглянуті основні симптомокомплекси генералізованого пародонтиту. Частота симптоматичних гінгівітів різних клінічних форм. Пародонтальна кишеня, методи диференціювання з ясенною (несправжньою) кишенею, механізм виникнення справжніх кишень та особливості патоморфологічних змін у них. Види травматичної оклюзії. Питання прогресуючої резорбції кістки альвеолярного відростка щелеп, види резорбції, особливості перебігу у хворих із супутніми захворюваннями. Клініко-рентгенологічні та лабораторні показники генералізованого пародонтиту хронічного та загостреного перебігу різних ступенів важкості. Диференційна діагностика.

Поняття «пародонтоз», класифікація, поширеність. Обговорення факторів ризику виникнення захворювання. Етіологічні фактори, що зумовлюють розвиток пародонтозу. Питання механізму розвитку хронічного дистрофічного процесу в тканинах пародонта. Клініко-рентгенологічні ознаки пародонтозу різних ступенів важкості. Методи діагностики пародонтозу. Постановка діагнозу «Пародонтоз». Принципи диференційної діагностики пародонтозу.

Сучасні аспекти загального лікування захворювань пародонта. Приділити увагу фармакодинаміці і фармакокінетиці препаратів та їх механізму дії. Основні показання для призначення лікарських засобів, адекватну лікарську форму, шляхи введення і взаємодії з іншими медикаментами. Антибактеріальна та протизапальна терапія. Вітамінотерапія. Гіпосенсибілізуюча, імуномодуюча, стимулююча терапія. Окрема увага буде приділена дієтотерапії пародонтологічних хворих. Будуть обговорені підходи до лікування з урахуванням клінічних особливостей перебігу у хворих із супутньою патологією.

Сучасний підхід до лікування пародонтозу. Буде приділена увага комплексу консервативних, хірургічних, ортопедичних, ортодонтичних і фізіотерапевтичних заходів в умовах диспансерного нагляду за хворими. Обсяг проведення заходів, обумовлених індивідуальними особливостями загального та пародонтального статусу хворого, що повинно бути враховане при складанні плану лікування. Поняття гіперестезії. Причини виникнення. Комплексне лікування гіперестезії зубів. Особлива увага буде приділена особливостям ремінералізуючої терапії, використанню світлотвердуючих герметиків та десенситайзерів. Буде зроблено акцент на призначенні засобів індивідуальної гігієни ротової порожнини у хворих із гіперестезією.

Знати:

1. Визначення поняття «генералізований пародонтит», «пародонтоз».
2. Етіологія та патогенез генералізованого пародонтиту хронічного та загостреного перебігу.
3. Клініко-рентгенологічні ознаки генералізованого пародонтиту початкового, I, II, III ступенів важкості, загостреного перебігу.
4. Клініко-рентгенологічні ознаки генералізованого пародонтиту початкового, I, II, III ступенів важкості, хронічного перебігу.
5. Методи діагностики генералізованого пародонтиту різних ступенів важкості.
6. Основні лабораторні та індексні показники.
7. Диференційна діагностика генералізованого пародонтиту.
8. Клініко-рентгенологічні ознаки пародонтозу початкового, I-III ступенів.
9. Методи діагностики пародонтозу. Основні лабораторні та індексні показники.
10. Диференційна діагностика пародонтозу.
11. Особливості загального лікування пародонтиту та пародонтозу в залежності від клініко-морфологічних особливостей захворювання, характеру його перебігу, ступеня розвитку патологічного процесу, віку хворого, реактивності організму.
12. Групи лікарських засобів, які використовуються для загальної терапії.
13. Показання та протипоказання до застосування медикаментозних препаратів.
14. Механізм дії лікарських засобів, які використовуються для лікування пародонтиту та пародонтозу; вимоги до них, форми та дозування при їх застосуванні.
15. Ефективність різних груп препаратів в комплексній терапії захворювань пародонту.

Вміти:

1. Провести суб'єктивне обстеження хворого на генералізований пародонтит, пародонтоз (визначити скарги, зібрати анамнез захворювання та життя).
2. Провести об'єктивне обстеження хворого на генералізований пародонтит, пародонтоз (зовнішній огляд, пальпацію лімфатичних вузлів; огляд порожнини рота).
3. Призначити додаткові методи обстеження та консультацію інших спеціалістів (за показаннями). Інтерпретувати дані лабораторного обстеження (гемограма, аналіз крові на цукор, цитологічне дослідження вмісту ясенної кишені, РАМ тощо).
4. Інтерпретувати дані рентгенологічного дослідження (ортопантомограми тощо).
5. Провести диференційну діагностику генералізованого пародонтиту, пародонтозу.
6. На підставі результатів обстеження хворого обґрунтувати діагноз захворювання (попередній або заключний).
7. Планувати загальне лікування хворих на пародонтит і пародонтоз у залежності від форми, ступеня, активності процесу, віку, виявленої патології.
8. Призначати медикаментозні засоби загальної дії в залежності від загального стану хворого, ступеня розвитку захворювання.
9. Призначати медикаментозні засоби загальної дії в залежності від перебігу пародонтиту, реактивності організму, віку.
10. Визначити реактивність організму параклінічним способом.

Література:

1. Борисенко А.В. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: Підручник для медичних ВНЗ I-III рівня акредитації / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовичка. – К.: ВСИ «Медицина», 2017. – 664 с.
2. Хвороби пародонта. Курс лекцій для студентів стоматологічного факультету / Б. Гриник, С. Різник, Ю. Різник. – Львів, 2017. – 124 с.
3. Бургонский В. Г. Современные аспекты профилактики, лечения и реабилитации в стоматологии. – К., 2016. – 472 с. – ил.
4. Клінічна фармакологія та фармакокінетика в стоматології: Навчальний посібник / І.П. Мазур, М.Ф. Хайтович, Л.І. Голопихо. – К. : ВСВ “Медицина”, 2018. – 376 с. + 6 с. кольор. вкл.
5. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
6. Белікова Н.І., Петрушанко Т.О., Беліков О.Б. Принципи біомеханіки шинування рухомих зубів. – К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс, 2016. – 186 с.
7. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін.. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
8. Periodontal and Oral Mucosa Diseases: in 2 volumes. — Volume 2: textbook (IV a. l.) / A.V. Borysenko, L.V. Lynovytska, O.F. Nesyn et al.; edited by A.V. Borysenko— 1st edition, 2018, 624 p.
9. Newman M. G. et al. Newman and Carranza's Clinical Periodontology E-Book. – Elsevier Health Sciences, 2018.
10. Kinane, D. F., Stathopoulou, P. G., & Papapanou, P. N. 2017. Periodontal diseases. Nature Reviews Disease Primers, 3(1), P. 1-14.

Тема 10. Терапевтичні місцеві втручання у хворих на генералізований пародонтит. Використання лікарських речовин для місцевої та загальної терапії, механізм дії, способи застосування

Сучасні рекомендації щодо медикаментозного лікування захворювань пародонта. Питання місцевої медикаментозної терапії генералізованого пародонтиту хронічного перебігу. Місцева медикаментозна терапія генералізованого пародонтиту загостреного перебігу. Помилки та ускладнення при лікуванні генералізованого пародонтиту. Протизапальна терапія симптоматичного гінгівіту в комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту. Методи ліквідації пародонтальних кишень та рецесії ясен. Особливий акцент буде приділений сучасним методам виявлення та усунення місцевих подразників порожнини рота («PerioScan», Sirona; «Deces Tar», Ultradent; «Periotest», Gulden Medizintechnik, «Florida Probe», Florida Probe Corporation, «Vector», Durr Dental GmbH & Co. Kg та ін.).

Поняття травматична оклюзія. Способи діагностики травматичної оклюзії. Класи передчасних контактів зубів за В. Jankelson (1960). Методи усунення травматичної оклюзії. Поняття «вибіркове пришліфування зубів». Тимчасове шинування. Показання, види шин, методика застосування армованих шин. Раціональні види постійних шин, показання і протипоказання до застосування постійного шинування у хворих із запально-дистрофічними захворюваннями тканин пародонта без втрати зубів і з дефектами зубного ряду. Буде приділена увага особливостям індивідуальної гігієни у пацієнтів із шинуючими конструкціями.

Знати:

1. Особливості місцевого лікування в залежності від клініко-морфологічних особливостей захворювання, характеру його перебігу, ступеня розвитку патологічного процесу.
2. Групи лікарських засобів, які використовуються для місцевої терапії та механізм їх дії.
3. Способи застосування лікарських речовин при місцевому лікуванні захворювань тканин пародонта.
4. Етапи і методики проведення аплікацій, іригацій, інстиляцій, ін'єкцій в ясенний сосочок.
5. Особливості призначення місцевої медикаментозної терапії при лікуванні генералізованого пародонтиту в фазі загострення.
6. Алгоритм місцевої медикаментозної терапії генералізованого пародонтиту.
7. Роль ортопедичних втручань у комплексній терапії захворювань пародонта.
8. Фактори, які викликають травматичну оклюзію.
9. Етапи проведення вибіркового пришліфовування зубів.

Вміти:

1. Призначати місцеве медикаментозне лікування різних форм гінгівіту, пародонтиту та пародонтозу в залежності від етіопатогенезу та форми захворювання.
2. Вибрати необхідні лікарські засоби для проведення місцевого медикаментозного лікування захворювань тканин пародонта.
3. Проводити аплікацію, іригацію та інстиляцію лікарських засобів.
4. Призначити заходи для ліквідації пародонтальних кишень, рецесії ясен.
5. Виявляти травматичну оклюзію.
6. Усувати передчасні контакти зубів методом вибіркового пришліфовування.

Література:

1. Борисенко А.В. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: Підручник для медичних ВНЗ I-III рівня акредитації / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовичка. – К.: ВСИ «Медицина», 2017. – 664 с.
2. Хвороби пародонта. Курс лекцій для студентів стоматологічного факультету / Б. Гриник, С. Різник, Ю. Різник. – Львів, 2017. – 124 с.
3. Бургонский В. Г. Современные аспекты профилактики, лечения и реабилитации в стоматологии. – К., 2016. – 472 с. – ил.

4. Клінічна фармакологія та фармакокінетика в стоматології: Навчальний посібник / І.П. Мазур, М.Ф. Хайтович, Л.І. Голопихо. – К. : ВСВ “Медицина”, 2018. – 376 с. + 6 с. кольор. вкл.
5. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
6. Белікова Н.І., Петрушанко Т.О., Беліков О.Б. Принципи біомеханіки шинування рухомих зубів. – К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс, 2016. – 186 с.
7. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін.. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
8. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
9. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.: за ред. А.В. Борисенка. - К. : ВСВ «Медицина», 2017. – 664 с.
10. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
11. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
12. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
13. Шундрик М.А., Марченко І.Я., Назаренко З.Ю. Воспаление периодонта [Текст]: учеб. пос. по терап. стоматологии / Шундрик М.А., Марченко І.Я., Назаренко З.Ю.; ВГУЗУ «УМСА». – Полтава: ООО «АСМИ», 2018. – 294 с.
14. Dental caries. Pulpitis. Apical periodontitis. Oral sepsis: a textbook / M. Yu. Antonenko, Yu.G. Romanova, S. A. Shnayder [et.al.]; ed. by A.V. Borysenko. – Odessa: Astro, 2015. – 314 p.
15. Periodontal and Oral Mucosa Diseases: in 2 volumes. — Volume 2: textbook (IV a. 1.) / A.V. Borysenko, L.V. Lynovytska, O.F. Nesyn et al.; edited by A.V. Borysenko— 1st edition, 2018, 624 p.
16. Therapeutic dentistry: A textbook for students of the dental faculty of higher medical educational institutions of the IV level of accreditation / Ed. Anatoliy Nikolishin - Ed. 2nd, corrected and supplemented. - Vinnytsia: Nova Kniga, 2012. - 680 p.
17. Kinane, D. F., Stathopoulou, P. G., & Papapanou, P. N. 2017. Periodontal diseases. Nature Reviews Disease Primers, 3(1), P. 1-14.
18. Newman M. G. et al. Newman and Carranza's Clinical Periodontology E-Book. – Elsevier Health Sciences, 2018.

Тема 11. Хірургічні місцеві втручання у пацієнтів із хворобами пародонта: мукогінгівальні операції, остеомукогінгівальні, естетичні та регенеративні операції

Роль хірургічного лікування у комплексній терапії хворих на генералізований пародонтит. Поняття гінгівальні, мукогінгівальні і остеомукогінгівальні операції. Передопераційна підготовка хворих на генералізований пародонтит до хірургічного втручання. Метод кюретажу при лікуванні хворих на генералізований пародонтит (закритий кюретаж, відкритий кюретаж, вакуум-кюретаж, кріокюретаж). Гінгівотомія. Гінгівектомія (проста, радикальна). Клаптеві операції. Класифікація матеріалів для прискорення регенерації кісткової тканини пародонта за G. Gara і D. Adams (1981).

Особлива увага буде приділена методу спрямованої тканинної регенерації. Операції для формування присінку порожнини рота (френулотомія, френулектомія, пластика присінку тощо). Питання післяопераційного ведення хворих після хірургічного втручання на тканинах пародонта.

Знати:

1. Хірургічні методи лікування у комплексній терапії хворих на генералізований пародонтит. Мета хірургічного лікування хворих на генералізований пародонтит.
2. Види хірургічних втручань у хворих на генералізований пародонтит.
3. Показання та протипоказання до призначення основних хірургічних методів лікування у хворих на генералізований пародонтит.
4. Пародонтальна кишеня, механізм утворення. Методи лікування (медикаментозні, хірургічні). Мета хірургічного способу лікування пародонтальних кишень.
5. Передопераційна підготовка хворих на генералізований пародонтит до хірургічного втручання. Мета. Алгоритм проведення.
6. Види хірургічних методів лікування пародонтальних кишень.
7. Кюретаж. Сутність методу. Показання. Протипоказання. Етапи проведення.
8. Вакуум-кюретаж. Сутність методу. Показання. Протипоказання. Етапи проведення.
9. Кріо-кюретаж. Сутність методу. Показання. Протипоказання. Етапи проведення.
10. Відкритий кюретаж. Сутність методу. Показання. Протипоказання. Етапи проведення.
11. Гінгівотомія та її види. Сутність методу. Показання. Протипоказання. Методика та етапи проведення.
12. Гінгівектомія та її види. Сутність методу. Показання. Протипоказання. Методика та етапи проведення.
13. Клаптеві операції. Сутність методу. Показання. Протипоказання. Етапи проведення (метод Цешинського-Відмана-Неймана).
14. Методика спрямованої тканинної регенерації. Сутність методу. Види мембран, що застосовуються при СТР.
15. Післяопераційне ведення хворих після хірургічного втручання на тканинах пародонта.

Вміти:

1. Проводити передопераційну підготовку хворих на генералізований пародонтит.
2. Використовувати стоматологічний хірургічний інструментарій.
3. Правильно спланувати хірургічне втручання на тканинах пародонта залежно від клінічних і лабораторних показників.
4. Вибрати необхідний інструментарій для проведення кюретажу.
5. Провести кюретаж пародонтальної кишені.
6. Ізолювати різану рану після хірургічного втручання на тканинах пародонта.
7. Попередити ускладнення при проведенні кюретажу пародонтальних кишень.
8. Працювати з апаратами для вакуум-кюретажу та кріокюретажу (АКВ-1).
9. Охарактеризувати основні процеси, які відбуваються в тканинах пародонта після хірургічного лікування: репарація, повторне прикріплення, вторинне прикріплення, зв'язування, регенерація.
10. Проводити накладання швів на слизову оболонку порожнини рота.

Література:

1. Борисенко А.В. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: Підручник для медичних ВНЗ I-III рівня акредитації / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька. – К.: ВСИ «Медицина», 2017. – 664 с.
2. Хвороби пародонта. Курс лекцій для студентів стоматологічного факультету / Б. Гриник, С. Різник, Ю. Різник. – Львів, 2017. – 124 с.
3. Бургонский В. Г. Современные аспекты профилактики, лечения и реабилитации в стоматологии. – К., 2016. – 472 с. – ил.

4. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
5. Белікова Н.І., Петрушанко Т.О., Беліков О.Б. Принципи біомеханіки шинування рухомих зубів. – К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс, 2016. – 186 с.
6. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін.. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
7. Newman M. G. et al. Newman and Carranza's Clinical Periodontology E-Book. – Elsevier Health Sciences, 2018.
8. Dibart S. (ed.). Practical periodontal plastic surgery. – John Wiley & Sons, 2017.
9. Fonseca R. J. Oral and Maxillofacial Surgery-E-Book: 3-Volume Set. – Elsevier Health Sciences, 2017.
10. Nagel R. Cure Gum Disease Naturally: Heal and Prevent Periodontal Disease and Gingivitis with Whole Foods. / Ramiel Nagel, Alvin Danenberg. - Golden Child Publishing, 2015. – 242 p.
11. Kinane, D. F., Stathopoulou, P. G., & Papapanou, P. N. 2017. Periodontal diseases. Nature Reviews Disease Primers, 3(1), P. 1-14.

Тема 12. Фізіотерапевтичні методи лікування хвороб пародонту. Лазери в стоматології. Профілактика та диспансеризація хворих із захворюваннями тканин пародонта

Фізіотерапевтичні методи лікування захворювань пародонта. Електролікування: постійний струм (електрофорез, вакуум-електрофорез); імпульсний струм низької частоти і низької напруги (діадинамотерапія, флюктуоризація); імпульсні струми високої, ультрависокої та надвисокої частоти (дарсонвалізація, діатермія, діатермокоагуляція, електроритмотерапія, УВЧ-терапія, мікрохвильова терапія). Ультразвукова терапія. Аероіонотерапія. Світлолікування (УФ-терапія, лазерна терапія). Вакуум-терапія. Гідротерапія. Масаж. Тепло- та холодолікування. Магнітотерапія. Оксигенотерапія. Сучасні фізіотерапевтичні методи – Vektor-терапія. Профілактика захворювань пародонта. Основні принципи профілактики захворювань пародонта. Масові соціально-профілактичні заходи. Лікарсько-профілактичні заходи. Індивідуальні профілактичні заходи. Гігієна порожнини рота при захворюваннях пародонта. Диспансеризація хворих із захворюваннями пародонта.

Знати:

1. Основні групи фізіотерапевтичних процедур, які використовуються в терапевтичній стоматології.
2. Механізми впливу на організм різних фізичних факторів.
3. Показання та протипоказання до застосування фізіотерапії в комплексному лікуванні хвороб пародонта.
4. Методики проведення основних фізіотерапевтичних процедур.
5. Клінічні особливості застосування лазерів в практичній стоматології.
6. Лазерна хірургія в пародонтології.
7. Методика лазерного кюретажу, переваги лазерної хірургії.
8. Визначення поняття профілактики.
9. Форми організації профілактики захворювань пародонта.
10. Види профілактики.
11. Види профілактики захворювань пародонта за способом реалізації.
12. Класифікацію рівнів профілактики (первинної, вторинної, третинної)
13. Які існують методи та заходи профілактики захворювань пародонта.
14. Групи диспансерного обліку та етапи диспансеризації.
15. Правила оформлення документації хворих взятих на облік.

16. Кратність проведення лікувально-оздоровчих заходів при різних патології пародонту.
17. Критерії оцінки проведення диспансеризації на різних етапах її проведення.

Вміти:

1. Тракувати показання до використання фізичних методів у комплексній терапії хвороб пародонта.
2. Призначити певний вид фізіотерапевтичного лікування згідно показів.
3. Правильно дозувати фізіотерапевтичний вплив електропроцедур при лікуванні захворювань пародонта.
4. Працювати з апаратами, що використовуються для фізіотерапії.
5. При опитуванні тематичного пацієнта звернути увагу на шкідливі звички, наявність стоматологічних втручань, соматичної патології та алергологічного анамнезу.
6. Скласти план індивідуальних профілактичних заходів хворим із захворюваннями тканин пародонту в гострий період та в період ремісії
7. Обґрунтувати та призначити профілактичні заходи пацієнтам з групи ризику та хворим на період ремісії захворювання
8. Оформити медичну документацію пацієнтів, взятих на диспансеризацію.
9. Провести відбір хворих на диспансерний облік
10. Вміти проводити оцінювання роботи лікаря пародонтолога.

Література:

1. Борисенко А.В. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: Підручник для медичних ВНЗ I-III рівня акредитації / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька. – К.: ВСИ «Медицина», 2017. – 664 с.
2. Хвороби пародонта. Курс лекцій для студентів стоматологічного факультету / Б. Гриник, С. Різник, Ю. Різник. – Львів, 2017. – 124 с.
3. Бургонский В. Г. Современные аспекты профилактики, лечения и реабилитации в стоматологии. – К., 2016. – 472 с. – ил.
4. Клінічна фармакологія та фармакокінетика в стоматології: Навчальний посібник / І.П. Мазур, М.Ф. Хайтович, Л.І. Голопихо. – К. : ВСВ “Медицина”, 2018. – 376 с. + 6 с. кольор. вкл.
5. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
6. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В., Бородач В.О. та ін.. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
7. Дмитриева Л.А. Пародонтология. Национальное руководство: руководство по пародонтологии / Л.А. Дмитриева. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2014 г. – 704 с.
8. Romanos G. E. Advanced Laser Surgery in Dentistry. – John Wiley & Sons, 2021.
9. Newman M. G. et al. Newman and Carranza's Clinical Periodontology E-Book. – Elsevier Health Sciences, 2018.
10. Yussif N., Akarslan Z. Periodontal Disease: Diagnostic and Adjunctive Non-surgical Considerations. – BoD–Books on Demand, 2020.
11. Dhruvakumar D., Arun Kumar K. V., Ayilavarapu S. Hand Book on Bone regeneration: Materials, Techniques and Procedures: From Research to Clinical Practice. – Notion Press, 2019.
12. Vrana N. E. (ed.). Biomaterials and Immune Response: Complications, Mechanisms and Immunomodulation. – CRC Press, 2018.
13. Yussif N., Akarslan Z. Periodontal Disease: Diagnostic and Adjunctive Non-surgical Considerations. – BoD–Books on Demand, 2020.

Тема 13. Первинні аутоінфекційні стоматити. Гострий катаральний стоматит, гострий герпетичний стоматит, гострий афтозний стоматит. Виразково-некротичний стоматит. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування, профілактика

Поняття первинних аутоінфекційних стоматитів. Класифікація. Роль умовно-патогенних мікроорганізмів, які вегетують в порожнині рота у виникненні аутоінфекційних стоматитів. Приділимо увагу етіології, патогенезу та чинникам, що сприяють розвитку гострого катарального стоматиту, гострого та хронічного герпетичного, гострого афтозного, виразкового стоматиту. Значення мікробного фактору у розвитку зокрема виразкового стоматиту. Клініко-морфологічні та лабораторні особливості перебігу аутоінфекційних стоматитів. Обґрунтування доцільності призначення додаткових методів діагностики. Принципи диференційної діагностики. На практичну занятті буде проведено клінічний огляд тематичного хворого та відпрацьована методика забору матеріалу для мікробіологічного дослідження. Основний акцент буде зроблено на сучасних підходах до лікування хворих з аутоінфекційними стоматитами. Принципи місцевого та загального лікування. Клінічна фармакологія медикаментозних препаратів. Заходи профілактичні.

Знати:

1. Мікрофлору порожнини рота в нормі.
2. Етіологічні фактори, патогенез та патоморфологічні зміни СОПР при аутоінфекційних стоматитах.
3. Клініку гострого катарального, гострого та хронічного герпетичного стоматиту, гострого афтозного стоматиту, виразкового стоматиту.
4. Локалізацію ураження слизової оболонки порожнини рота при аутоінфекційних стоматитах.
5. Додаткові методи діагностики при аутоінфекційних стоматитах.
6. Трамбування результатів додаткових методів обстеження.
7. Позасиндромну та внутрішньосиндромну диференційну діагностику захворювань;
8. Принципи місцевого та загального лікування аутоінфекційних стоматитів;
9. Заходи профілактики аутоінфекційних стоматитів.

Вміти:

1. Скласти план обстеження хворого з аутоінфекційним стоматитом.
2. Діагностувати аутоінфекційні стоматити.
3. Призначити необхідні додаткові методи обстеження з метою уточнення причини захворювання і клінічного діагнозу.
4. Виписати направлення на загальний аналіз крові та сечі.
5. Аналізувати результати цитологічного, бактеріологічного дослідження пацієнта, клінічного аналізу крові та сечі.
6. Скласти план лікування хворого.
7. Провести лікувальні маніпуляції (зрошення, аплікації лікарських засобів).
8. Виписати рецепти медикаментозних засобів та призначити фізіотерапевтичне лікування.
9. Виписати направлення на консультацію інших спеціалістів (за показаннями).

Література:

1. Клінічна фармакологія та фармакокінетика в стоматології: Навчальний посібник / І.П. Мазур, М.Ф. Хайтович, Л.І. Голопиho. – К. : ВСВ “Медицина”, 2018. – 376 с. + 6 с. кольор. вкл.
2. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.

3. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
4. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
5. Індивідуальні та вікові клініко-морфологічні особливості слизової оболонки органів ротової порожнини [Текст]: навч. посіб. / П.М. Скрипников, Т.П. Скрипнікова, В.І. Шинкевич, В.В. Товма, ВДНЗУ “УМСА”. – Полтава: ТОВ “АСМГ”, 2016. – 102 с. [8] арк. іл.
6. Петрушанко Т.А. Стоматологические аспекты аллергии: Учебное пособие для иностранных студентов / Т.А. Петрушанко, Э.В. Николишина. К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс, 2016. – 104 с.
7. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
8. Oral Mucosa Diseases: Textbook / M. Yu. Antonenko, O.F. Nesyn, S.A. Shnayder [et.al.] ed. by A.V. Borysenko – Odessa: Print house, 2015. – 328 p.
9. Periodontal and Oral Mucosa Diseases: in 2 volumes. — Volume 2: textbook (IV a. l.) / A.V. Borysenko, L.V. Lynovytska, O.F. Nesyn et al.; edited by A.V. Borysenko— 1st edition, 2018, 624 p.

Тема 14. Грибкові ураження слизової оболонки порожнини рота. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування та профілактика

Поширеність, етіологічні та тригерні фактори розвитку, основні ланки патогенезу, патоморфологічні зміни СОПР при грибкових ураженнях. Класифікація кандидозів за клінічними проявами та перебігом: гострий псевдомембранозний, гострий та хронічний атрофічний кандидоз, ангулярний кандидозний хейліт, мікотичний глосит. Клінічна картина проявів грибкових уражень, їх локалізація в порожнині рота залежно від форми, перебігу та ступеня важкості. Сучасні діагностичні критерії. Мікози – як супровідне захворювання важкої соматичної патології та маркер різних стадій ВІЛ-інфекції. Розглянемо групи препаратів, які сприяють розвитку вторинних грибкових інфекцій. Вивчимо мікробіологічні препарати із збудником грибкових уражень. Експрес діагностика кандидозу. Проведемо курацію хворого з проявами грибкових уражень. При опитуванні тематичного пацієнта звернемо увагу на шкідливі звички, наявність стоматологічних втручань, соматичної патології та алергологічного анамнезу. Необхідно опанувати методи забору матеріалу для лабораторної діагностики. Інтерпретація результатів лабораторного обстеження. Відпрацюємо терапевтичні маніпуляції. Сучасні підходи до комплексного (етіотропне, патогенетичне та симптоматичне) медикаментозного лікування. Особливу увагу буде приділено індивідуальній профілактиці.

Знати:

1. Збудників грибкових уражень.
2. Фактори патогенності грибів р. Candida.
3. Чим відрізняється міцелій від псевдоміцелію.
4. Знати клінічні прояви уражень СОПР гострому псевдомембранозному, гострому та хронічному атрофічному кандидозах, ангулярному кандидозному хейліті, мікотичному глоситі.
5. Додаткові методи обстеження хворого з грибковими ураженнями СОПР.
6. Експрес діагностику кандидозу.

7. Диференціальну діагностику грибкових уражень СОПР з іншими захворюваннями слизової оболонки порожнини рота.
8. Трактувати результати лабораторного обстеження.
9. Скласти план комплексного лікування хворого.
10. Обґрунтувати перелік призначених препаратів при лікуванні даної патології та провести терапевтичні маніпуляції.

Вміти:

1. Скласти план обстеження хворого з грибковим стоматитом.
2. Діагностувати кандидози СОПР.
3. Призначити необхідні додаткові методи обстеження з метою уточнення причини захворювання і клінічного діагнозу.
4. Вміти диференціювати грибкові ураження СОПР.
5. Виписати направлення на загальний аналіз крові та сечі.
6. Виписати направлення на мікробіологічне дослідження, провести забір матеріалу.
7. Аналізувати результати цитологічного, бактеріологічного дослідження пацієнта, клінічного аналізу крові та сечі.
8. Скласти план лікування хворого.
9. Провести лікувальні маніпуляції (зрошення, аплікації лікарських засобів).
10. Виписати рецепти медикаментозних засобів та призначити фізіотерапевтичне лікування.
11. Виписати направлення на консультацію інших спеціалістів (за показаннями).

Література:

1. Клінічна фармакологія та фармакокінетика в стоматології: Навчальний посібник / І.П. Мазур, М.Ф. Хайтович, Л.І. Голопихо. – К. : ВСВ “Медицина”, 2018. – 376 с. + 6 с. кольор. вкл.
2. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
3. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
4. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
5. Індивідуальні та вікові клініко-морфологічні особливості слизової оболонки органів ротової порожнини [Текст]: навч. посіб. / П.М. Скрипников, Т.П. Скрипнікова, В.І. Шинкевич, В.В. Товма, ВДНЗУ “УМСА”. – Полтава: ТОВ “АСМІ”, 2016. – 102 с. [8] арк. іл.
6. Петрушанко Т.А. Стоматологические аспекты аллергии: Учебное пособие для иностранных студентов / Т.А. Петрушанко, Э.В. Николишина. К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2016. – 104 с.
7. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
8. Oral Mucosa Diseases: Textbook / M. Yu. Antonenko, O.F. Nesyn, S.A. Shnayder [et.al.] ed. by A.V. Borysenko – Odessa: Print house, 2015. – 328 p.
9. Periodontal and Oral Mucosa Diseases: in 2 volumes. — Volume 2: textbook (IV a. l.) / A.V. Borysenko, L.V. Lynovytska, O.F. Nesyn et al.; edited by A.V. Borysenko— 1st edition, 2018, 624 p.

Тема 15. Зміни слизової оболонки порожнини рота при хворобах травного каналу, захворюваннях серцево-судинної системи, ендокринної системи, захворюваннях крові і кровотворних органів, гіпо- та авітамінозах

Розповсюдженість змін на слизових оболонках порожнини рота при системних захворюваннях. Уявлення про тісний взаємозв'язок органів і тканин ротової порожнини з різними органами та системами людського організму. Слизова оболонка порожнини рота нерідко стає місцем первинних проявів багатьох хвороб внутрішніх органів і систем. Різновиди змін на СОПР, якими найчастіше проявляються системні захворювання (різноманітні елементи ураження, наліт на язиці різного кольору та консистенції, різні форми глоситів, гінгівіти, пародонтит, хронічний рецидивуючий афтозний стоматит, виразково-некротичний стоматит, больові і парестетичні синдроми, тощо).

Розглянемо особливості клінічних проявів на СОПР при захворюваннях травного каналу, зокрема при гастритах, виразковій хворобі шлунку і 12-палої кишки, ентероколітах, захворювання печінки і жовчного міхура. Клініко-морфологічні ознаки ураження СОПР при захворюваннях: серцево-судинної системи (інфаркті міокарда, гіпертонічній хворобі, тощо), крові та кровотворних органів (різних формах анемій, гострому та хронічних лейкозах, хворобі Вакеза). Приділимо увагу змінам СОПР при захворюваннях ендокринної системи (акромегалії, хворобі Іценко-Кушинга, цукровому діабеті), при гіпо- та авітамінозах.

Тактика лікаря-стоматолога при лікуванні хворих з ураженнями СОПР при різних захворюваннях внутрішніх органів. Окрема увага буде надана вибору сучасних засобів для симптоматичного місцевого медикаментозного лікування хворих з ураженнями СОПР при системних захворюваннях. Санація. Раціональна гігієна. Схема диспансеризації. На практичній частині заняття аспіранти проведуть стоматологічне обстеження тематичного хворого.

Знати:

1. Клінічні прояви, діагностику та диференційну діагностику змін СОПР при хворобах травного каналу.
2. Клінічні прояви, діагностику та диференційну діагностику змін СОПР при хворобах, ендокринної системи.
3. Клінічні прояви, діагностику та диференційну діагностику змін СОПР при захворюваннях крові і кровотворних органів.
4. Клінічні прояви, діагностику та диференційну діагностику змін СОПР при гіпо- та авітамінозах.
5. Додаткові методи обстеження хворих, які застосовуються в клініці терапевтичної стоматології для діагностики змін СОПР при системних захворюваннях.
6. Тактику лікаря-стоматолога при лікуванні хворих з ураженнями СОПР при системних захворюваннях.
7. Алгоритм місцевого лікування хворих з проявами системних захворювань на СОПР.

Вміти:

1. Синтезувати результати проведеного загального клінічного огляду хворого.
2. Діагностувати прояви системних захворювань травного каналу, серцево-судинної, нервової, ендокринної систем, захворювань крові і кровотворних органів, гіпо- та авітамінозів на СОПР.
3. Визначити лікувальну тактику відносно хворих з проявами системних захворювань на СОПР.
4. Обґрунтувати вибір лікарських препаратів.
5. Виписати направлення на консультацію до суміжних спеціалістів.
6. Провести місцеву симптоматичну терапію (зрошення, ротові ванночки, аплікації лікарських засобів).

7. Надати рекомендації щодо гігієни порожнини рота хворим з проявами системних захворювань на СОПР.
8. Володіти формами та методами санітарно-просвітницької роботи.

Література:

1. Клінічна фармакологія та фармакокінетика в стоматології: Навчальний посібник / І.П. Мазур, М.Ф. Хайтович, Л.І. Голопихо. – К. : ВСВ “Медицина”, 2018. – 376 с. + 6 с. кольор. вкл.
2. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
3. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
4. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
5. Бургонский В. Г. Современные аспекты профилактики, лечения и реабилитации в стоматологии. – К., 2016. – 472 с. – ил.
6. Індивідуальні та вікові клініко-морфологічні особливості слизової оболонки органів ротової порожнини [Текст]: навч. посіб. / П.М. Скрипников, Т.П. Скрипнікова, В.І. Шинкевич, В.В. Товма, ВДНЗУ “УМСА”. – Полтава: ТОВ “АСМІ”, 2016. – 102 с. [8] арк. іл.
7. Петрушанко Т.А. Стоматологические аспекты аллергии: Учебное пособие для иностранных студентов / Т.А. Петрушанко, Э.В. Николишина. К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс, 2016. – 104 с.
8. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
9. Oral Mucosa Diseases: Textbook / M. Yu. Antonenko, O.F. Nesyn, S.A. Shnayder [et.al.] ed. by A.V. Borysenko – Odessa: Print house, 2015. – 328 p.
10. Periodontal and Oral Mucosa Diseases: in 2 volumes. — Volume 2: textbook (IV a. 1.) / A.V. Borysenko, L.V. Lynovytska, O.F. Nesyn et al.; edited by A.V. Borysenko— 1st edition, 2018, 624 p.

Тема 16. Невідкладні стани в терапевтичній стоматології. Багатоформна ексудативна еритема. Синдром Стівенса-Джонсона та Лаєла. Хронічний рецидивний афтозний стоматит. Синдром Бехчета. Патогенез, клініка, діагностика, лікування та профілактика

Поняття "алергії". Епідеміологія алергічних реакцій. Розглянемо різновиди невідкладних станів, що найчастіше трапляються на терапевтичному стоматологічному прийомі. Буде приділена увага етіології, патогенезу невідкладних станів пов'язаних з порушенням діяльності серцево-судинної системи (непритомність, колапс, аритмія, стенокардія, гіпертонічний криз, інфаркт міокарда, гіпотонія), респіраторні розлади внаслідок порушення зовнішнього дихання та асфіксії, коматозні стани при діабеті, підвищенні внутрішньочерепного тиску (епілепсія), шоківі прояви алергічної реакції на медикаменти (анафілактичний шок, набряк Квінке). Фактори ризику. Приділимо особливу увагу протоколам обстеження пацієнта, етапу опитування стоматологічних хворих, а саме ретельному збору анамнезу життя (з'ясуванню алергологічного анамнезу, наявності у хворого важких загальносоматичних захворювань, перенесених операцій в анамнезі, професійні шкідливості, тощо). Зробимо акцент на розпізнаванні перших клінічних

проявів невідкладних станів та їх передвісників. Премедикація. Склад аптечки для невідкладної допомоги. Анафілактичний шок. набряк Квінке. Клінічна картина, особливості диференційної діагностики. Проби на анестетики, визначення чутливості до анестетика (шкірна проба, кон'юнктивальна проба, реакція преципітації по Уаньє, рівень імуноглобулінів, прік-тест, провокаційна проба та ін.). Опануємо навички проведення прік-тесту. Покроковий протокол екстреної допомоги. Фармакодинаміка препаратів для невідкладної допомоги, механізм дії, дозування. Виписування рецептів фармакологічних препаратів. Відпрацюємо алгоритми надання першої допомоги при різних невідкладних станах, згідно з новими протоколами, включаючи заходи базової підтримки життя.

Вивчимо причини розвитку та частоту виникнення алергічних реакцій, зокрема багатоформної ексудативної еритеми та синдрому Стівенса-Джонсона. Клініко-морфологічні прояви даних нозологій на слизовій оболонці ротової порожнини. Проведемо диференційну діагностику зі схожими алергічними станами. Розглянемо сучасні принципи загальної та місцевої терапії БЕЕ та синдрому Стівенса-Джонсона з урахуванням етіології, патогенезу, ступеня тяжкості, загального стану організму хворого. Визначимо роль специфічної гіпосенсибілізуючої імунотерапії при лікуванні БЕЕ. Звернемо увагу на заходи первинної та вторинної профілактики БЕЕ. На практичній частині заняття приділимо увагу складанню плану обстеження тематичного хворого з метою верифікації діагнозу. Проведемо комплекс місцевих втручань в ділянках ураження.

Визначення поняттям "хронічний рецидивуючий афтозний стоматит", "синдром Бехчета". Етіологічні чинники та провокуючі фактори (погане харчування, функціональні порушення центральної і вегетативної нервової системи, прийом різних лікарських засобів, хронічні соматичні захворювання, гіпо- та авітамінози, а також локальна інфекція), які мають значення у виникненні хронічного рецидивуючого афтозного стоматиту. Визначимо роль інфекційно-алергічної складової в патогенезі ХРАС. Розглянемо зміни реактивності організму, його сенсibiлізацію до інфекцій. Патогенез синдрому Бехчета. Діагностичні критерії хронічного рецидивуючого афтозного стоматиту та синдрому Бехчета на СОПР. Звернемо увагу на аналіз результатів лабораторних методів діагностики даних нозологій. Складання плану раціональних методів загального та місцевого лікування ХРАС та синдрому Бехчета з урахуванням ступеня тяжкості захворювання і періоду розвитку, а також можливо наявних супутніх патологій. Заходи профілактики, прогноз.

Знати:

1. Етіологію, патогенез невідкладних станів.
2. Протокол обстеження стоматологічного хворого.
3. Клінічні прояви та передвісники невідкладних станів.
4. Протокол надання екстреної допомоги.
5. Заходи базової підтримки життя.
6. Індивідуальні підходи до профілактики невідкладних станів.
7. Класифікацію алергічних реакцій.
8. Етіологію, патогенез БЕЕ та синдрому Стівенса-Джонсона.
9. Суб'єктивну симптоматику та об'єктивні клінічні прояви БЕЕ та синдрому Стівенса-Джонсона.
10. Комплекс клініко-лабораторних методів діагностики, аналіз їх результатів.
11. Диференціальну діагностику зі схожими захворюваннями.
12. Принципи лікування БЕЕ та синдрому Стівенса-Джонсона.
13. Етіологічні фактори та патогенез хронічного рецидивуючого афтозного стоматиту та синдрому Бехчета.
14. Клінічні прояви хронічного рецидивуючого афтозного стоматиту на СОПР, синдрому Бехчета на СОПР.
15. Заходи профілактики БЕЕ, синдрому Стівенса-Джонсона, ХРАС та синдрому Бехчета.

Вміти:

1. Виявити клініку невідкладних станів.
2. Надати невідкладну допомогу при порушеннях діяльності серцево-судинної системи (непритомність, колапс, аритмія, стенокардія, гіпертонічний криз, інфаркт міокарда, гіпотонія).
3. Надати невідкладну допомогу при алергічних реакціях (анафілактичний шок, набряк Квінке). Провести прік-тест та оцінити пробу in vitro.
4. Надати невідкладну допомогу при респіраторних розладах (напад бронхіальної астми)
5. Надати невідкладну допомогу при коматозних станах, діабеті, підвищенні внутрішньочерепного тиску (епілепсія).
6. Обґрунтувати перелік призначених препаратів та провести необхідні місцеві маніпуляції.
7. Аналізувати патогенетичні ланцюги розвитку алергічних уражень.
8. Поставити попередній діагноз пацієнту із БЕЕ та синдромом Стівенса-Джонсона за результатами клінічного обстеження.
9. Аналізувати і синтезувати результати гемограм, цитологічного дослідження, шкірно-алергологічних проб.
10. Скласти план обстеження тематичного хворого.
11. Скласти план місцевого та загального лікування хронічного рецидивуючого афтозного стоматиту і синдрому Бехчета.
12. Провести місцеве симптоматичне лікування в порожнині рота при ХРАС та синдрому Бехчета, обґрунтовано вибравши лікарські препарати.
13. Виписати рецепти для загального лікування цих захворювань.
14. Виписати направлення на консультацію інших спеціалістів (за показаннями).
15. Скласти план профілактичних заходів.

Література:

1. Клінічна фармакологія та фармакокінетика в стоматології: Навчальний посібник / І.П. Мазур, М.Ф. Хайтович, Л.І. Голопихо. – К. : ВСВ “Медицина”, 2018. – 376 с. + 6 с. кольор. вкл.
2. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
3. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
4. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
5. Бургонский В. Г. Современные аспекты профилактики, лечения и реабилитации в стоматологии. – К., 2016. – 472 с. – ил.
6. Індивідуальні та вікові клініко-морфологічні особливості слизової оболонки органів ротової порожнини [Текст]: навч. посіб. / П.М. Скрипников, Т.П. Скрипнікова, В.І. Шинкевич, В.В. Товма, ВДНЗУ “УМСА”. – Полтава: ТОВ “АСМП”, 2016. – 102 с. [8] арк. іл.
7. Петрушанко Т.А. Стоматологические аспекты аллергии: Учебное пособие для иностранных студентов / Т.А. Петрушанко, Э.В. Николишина. К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2016. – 104 с.
8. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна

стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.

9. Oral Mucosa Diseases: Textbook / M. Yu. Antonenko, O.F. Nesyn, S.A. Shnayder [et.al.] ed. by A.V. Borysenko – Odessa: Print house, 2015. – 328 p.
10. Periodontal and Oral Mucosa Diseases: in 2 volumes. — Volume 2: textbook (IV a. l.) / A.V. Borysenko, L.V. Lynovytska, O.F. Nesyn et al.; edited by A.V. Borysenko— 1st edition, 2018, 624 p.

Тема 17. Хейліти. Хронічні тріщини губ. Етіологія, клініка, діагностика, лікування та профілактика

Класифікація захворювань губ. Етіологія, патогенез та чинники, що сприяють розвитку хейлітів. Клінічні прояви ексфоліативного, glandулярного, екзематозного, atopічного, метеорологічного та алергічного хейлітів. Діагностичні ознаки хронічної тріщини губ. Значення та методика проведення комп’ютерної капіляроскопії та лазерної доплерівської флоуметрії при захворюваннях губ. Окрему увагу буде зроблено на основних диференційних відмінностях між різними формами хейлітів. Буде приділена увага вибору оптимальної терапевтичної тактики для корекції проявів захворювань губ. Особливості фотодинамічної терапії хейлітів та перспективи її використання. Будуть обговорені сучасні методи лікування хронічної тріщини губ та способи попередження рецидивів даного захворювання. Диспансеризація пацієнтів із хронічною тріщиною губи та хронічними хейлітами. Використання фотозахисних кремів та мазей. Буде наголошено на основних профілактичних заходах при хейлітах в залежності від виду ураження.

Знати:

1. Анатомія, гістологія і фізіологічні особливості слизової оболонки і червоної кайми губ.
2. Класифікація захворювань губ.
3. Етіологію та патогенез хейлітів.
4. Клінічні прояви хейлітів.
5. Методи лікування захворювань губ.
6. Заходи профілактики захворювань губ.

Вміти:

1. Діагностувати захворювання губ.
2. Проводити диференційну діагностику різних форм хейлітів.
3. Аналізувати результати цитологічного, гістологічного, бактеріологічного дослідження пацієнта, клінічного аналізу крові та сечі.
4. Проводити загальне і місцеве лікування захворювань губ.
5. Виписати рецепти медикаментозних засобів та призначити фізіотерапевтичне лікування.
6. Володіти формами та методами санітарно-просвітницької роботи.

Література:

1. Клінічна фармакологія та фармакокінетика в стоматології: Навчальний посібник / І.П. Мазур, М.Ф. Хайтович, Л.І. Голопихо. – К. : ВСВ “Медицина”, 2018. – 376 с. + 6 с. кольор. вкл.
2. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.
3. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
4. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.

5. Бургонский В. Г. Современные аспекты профилактики, лечения и реабилитации в стоматологии. – К., 2016. – 472 с. – ил.
6. Індивідуальні та вікові клініко-морфологічні особливості слизової оболонки органів ротової порожнини [Текст]: навч. посіб. / П.М. Скрипников, Т.П. Скрипнікова, В.І. Шинкевич, В.В. Товма, ВДНЗУ “УМСА”. – Полтава: ТОВ “АСМГ”, 2016. – 102 с. [8] арк. іл.
7. Петрушанко Т.А. Стоматологические аспекты аллергии: Учебное пособие для иностранных студентов / Т.А. Петрушанко, Э.В. Николишина. К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс, 2016. – 104 с.
8. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
9. Periodontal and Oral Mucosa Diseases: in 2 volumes. — Volume 2: textbook (IV a. l.) / A.V. Borysenko, L.V. Lynovytska, O.F. Nesyn et al.; edited by A.V. Borysenko— 1st edition, 2018, 624 p.
10. Therapeutic dentistry: A textbook for students of the dental faculty of higher medical educational institutions of the IV level of accreditation / Ed. Anatoliy Nikolishin - Ed. 2nd, corrected and supplemented. - Vinnytsia: Nova Kniga, 2016. - 680 p.

Тема 19. Лабораторні методи діагностики основних стоматологічних захворювань. Залікове заняття

Біохімічні, мікробіологічні, цитологічні, гістологічні, імунологічні та морфологічні методи діагностики в стоматології. Методи забору матеріалу для цитологічного та бактеріологічного дослідження та їх аналіз. Серологічна діагностика в стоматології.

Знати:

1. Цитологічні методи діагностики в стоматології.
2. Морфологічні методи діагностики в стоматології.
3. Мікробіологічні методи діагностики в стоматології.
4. Біохімічні методи діагностики в стоматології.
5. Імунологічні методи діагностики в стоматології.
6. Методи забору матеріалу для цитологічного та бактеріологічного дослідження та їх аналіз.
7. Серологічна діагностика в стоматології.

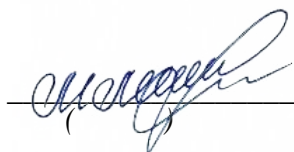
Вміти:

1. Скласти план обстеження стоматологічного хворого.
2. Розрізнити клінічний аналіз крові в нормі та при хворобах пародонта.
3. При опитуванні пацієнта звернути увагу на рекомендаціях при підготовці до лабораторних методів дослідження.
4. Під час проведення клінічного обстеження хворого встановити попередній діагноз за пробою Ясиновського в модифікації Сенаторової.
5. Провести курацію стоматологічного хворого і визначити етіологічний чинник за біохімічними та клінічними показниками крові і сечі.

Література:

1. Клінічна фармакологія та фармакокінетика в стоматології: Навчальний посібник / І.П. Мазур, М.Ф. Хайтович, Л.І. Голопихо. – К. : ВСВ “Медицина”, 2018. – 376 с. + 6 с. кольор. вкл.
2. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології: Навчальний посібник. / Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко. – Київ: “Центр учбової літератури”, 2019. – 260 с.

3. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. – К. : ВСВ “Медицина”, 2017. – 664 с.
4. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М. Батіг, В.І. Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
5. Білоклицька Г.Ф., Ашаренкова О.В., Солнцева Т.О., Копчак О.В., Богданова М.М. Сучасні засоби індивідуальної гігієни ротової порожнини і показання до їх використання в комплексному лікуванні захворювань тканин пародонта і слизової оболонки. – К.: ТОВ «Інтерсервіс» 2015. – 22 с.
6. Бургонский В. Г. Современные аспекты профилактики, лечения и реабилитации в стоматологии. – К., 2016. – 472 с. – ил.
7. Індивідуальні та вікові клініко-морфологічні особливості слизової оболонки органів ротової порожнини [Текст]: навч. посіб. / П.М. Скрипников, Т.П. Скрипнікова, В.І. Шинкевич, В.В. Товма, ВДНЗУ “УМСА”. – Полтава: ТОВ “АСМГ”, 2016. – 102 с. [8] арк. іл.
8. Петрушанко Т.А. Стоматологические аспекты аллергии: Учебное пособие для иностранных студентов / Т.А. Петрушанко, Э.В. Николишина. К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2016. – 104 с.
9. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонтія”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”: Нормативне виробничо-практичне видання. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ „Медінформ”, 2017. – 236 с.
10. Periodontal and Oral Mucosa Diseases: in 2 volumes. — Volume 2: textbook (IV a. l.) / A.V. Borysenko, L.V. Lynovytska, O.F. Nesyn et al.; edited by A.V. Borysenko— 1st edition, 2018, 624 p.
11. Therapeutic dentistry: A textbook for students of the dental faculty of higher medical educational institutions of the IV level of accreditation / Ed. Anatoliy Nikolishin - Ed. 2nd, corrected and supplemented. - Vinnytsia: Nova Kniga, 2016. - 680 p.
12. Operative Dentistry. Endodontics: in 2 volumes. Volume 1: textbook edited by Prof. A.V. Borysenko / M.Yu. Antonenko, L.F. Sidelnikova, O.F. Nesyn et al. – 2nd edition, 2020, 384 p. ISBN: 978-617-505-788-9.

-